

Els xuetes, des de la intolerància a la llibertat (segles XVIII-XX). Palma de Mallorca: Leonard Muntaner editor, 2003.

Xuetes, nobles i capellans, en col·laboració amb Enric Porqueres i Gené. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner editor, 2004.

«Aldarulls antixuetes a Felanitx l'any 1821 (amb trets de foc... i un mort per desgràcia)», *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 2006, p. 277-286.

«Balearic Islands», dins Golden, Richard M. (ed.), *Encyclopedia of Witchcraft. The Western Tradition*, vol. 1, Santa Bàrbara, Califòrnia, ABC-CLIO, 2006, p. 82-83.

Dos capellans xuetes en defensa de Mn. Josep Taronjé. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner editor, 2010.

«Tres cartes de don Jordi Aguiló Cetre, denunciant el racisme mallorquí», *Randa*, 66, 2011, p. 139-160.

«Napoleó i les Illes Balears», *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 2014, p. 259-263.

CONCHA CASADO LOBATO
(Lleó 1920-2016)

El passat 22 d'agost va morir als 95 anys l'eminent etnògrafa lleonesa Concha Casado després d'una dilatada vida acadèmica orientada cap a l'antropologia, la història, l'etnografia i la lingüística. De fet, ella sempre es va definir com a especialista en etnologia i filologia gràcies a la recerca sobre costums comunals, majoritàriament aplicada i dedicada a Lleó, la seva terra d'origen. Inspirada en la clàssica tècnica de Fritz Krüger coneguda com "Paraules i Coses", a més de ser autora de moltes publicacions, va fundar diversos museus comarcals a l'entorn de l'arquitectura popular, els oficis artesanals i les tradicions. Després de la guerra civil s'havia traslladat a Madrid, on l'any 1945 es va llicenciar en Filosofia i Lletres i, gairebé a continuació, va incorporar-se al Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) enmig d'un marc d'eximis filòlegs com Rafael Lapesa, Diego Angulo, Vicente García de Diego, Julio Caro Baroja i en especial Dámaso Alonso, director de la seva tesi doctoral, llegida l'any 1947, sobre *El habla de la Cabrera Alta*. Havent rebut al cap de dos anys el títol oficial d'investigadora al mateix CSIC, hi va ocupar diversos càrrecs organitzatius, entre els quals destaquen les direccions de l'Institut de Filología Hispánica "Miguel de Cervantes", de la *Revista de Filología Española* i de la *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, dos dels punts de referència bibliogràfica de la filologia hispànica d'aquella època. L'any 1949 va rebre l'encàrrec de muntar el laboratori de fonètica experimental i, sembla que descartant Samuel Gili Gaya, va designar com a director Antonio Quilis Morales, qui, després d'una fructífera formació a Estrasburg amb Georges Straka, va impulsar durant decennis una recerca excepcional. Per tot plegat, lògicament, Concha Casado va rebre, al llarg de la seva extensa i valuosa tasca, una merescuda sèrie de premis i reconeixences.

Ramon CERDÀ
Universitat de Barcelona

EDUARD BLASCO FERRER
(Barcelona, 1956 - Bàstia, 2017)

El vaig conèixer trenta anys abans de la seva mort, el 1987. No devia ser el 12 de gener... Aquesta extrema coincidència de dates hauria representat, d'una manera massa clara, allò que aquí en diuen "malu ogu", és a dir, 'mal d'ull', i que arreu, independentment de modismes i variants i

creences locals, se'n podria dir, senzillament, mala sort. Amb tot el que això devia significar en llatí...

Però el fet és que el mal d'ull és no només una creença molt difosa a Sardenya —on l'Eduard Blasco no va morir, però hi va viure més de mitja vida—, sinó també molt practicada. Ho saben els antropòlegs, que ho difonen, i els estudiosos folkloristes que ho popularitzen a través dels canals comunicatius habituals. No tindria gaire importància, tot plegat, si no fos que el Blasco i jo, després de la nostra tenaç estada a l'illa, això ho coneixíem perquè ho havíem vist. Perquè hem intentat i, d'una manera o altra, aconseguit de penetrar en la intimitat de la terra que ens acollia, que ens ha acollit, que ens acull encara. El Blasco ha deixat un record molt ben arrelat fins i tot en els racons més humils d'aquest laberint: «El Blasco? I tant! Són sempre els estrangers els qui s'interessen per les nostres coses. Els nostres polítics no valen res, però aleshores arriben de fora i fan les coses que tu no saps fer». I no només això, afegeixo: tu, Blasco, vas fer-les abans que no pas ells. Els altres seguiran la teva ombra que, fins al darrer moment, ens ha anticipat sempre.

Deia que era el 1987 i que jo pujava les escales de la Facultat de Magisteri de Càller, capital de Sardenya i de l'antic regne catalanoaragonès. Això compta. En aquell moment —és a dir, a les acaballes del segle xx— érem tres els catalans caiguts a la mateixa Universitat: en Jordi Carbonell (que saludo amb amable memòria); el seu lector de català, el Blasco, que havia de fugir cap a treballar a Alemanya; i jo, que el substituïa al Lectorat. Veus, ell em precedia...

El corredor era fosc, com tots els records, i els seus ulls profunds, decidits i distants. «Hola, sóc el...». «Molt de gust». No sé com va anar, però en acabar la conversa jo ja sabia que ell havia publicat una *Grammatica storica del catalano e dei suoi dialetti* (Tübingen, 1984) i una altra de dedicada a *La lingua sarda contemporanea* (Càller, 1986), on tenia en compte de manera sistemàtica, i sense caure en les temptacions locals relatives a l'hegemonia d'una variant damunt d'una altra, tant el logudorès com el campidanès, considerats en àmbit acadèmic com les dues grans famílies dialectals d'una mateixa llengua romànica, el sard.

Jo, que fins aleshores només havia escrit els versos propis de l'adolescència, me l'escoltava admirat i sense enveja: entenia que els nostres respectius àmbits de recerca no es trepitjaven, que tres catalans no eren massa en una illa grossa que recorda un continent, i que probablement ja havia quedat prou clar que no calia fer amistat entre nosaltres. En efecte, el seu nom va passar a ser un agradable record per a mi i una necessària companyia durant els anys en què vaig recórrer als seus treballs per tal de poder aprofundir els meus. Ell s'estava a Alemanya, d'on va tornar el 1993 amb un nou encàrrec sota el braç: professor de Lingüística Italiana a la Universitat de Càller, és a dir, al corredor del pis de sota, pujant les escales a la dreta —i jo, en canvi, al segon pis a l'esquerra, fosc.

Qui treballa a la Universitat o en una fàbrica de produccions a cadena sap prou que la distància d'un pis i un corredor pot separar sense remei dos col·legues: facultats diferents, departaments diferents... Quan coincidíem a l'ascensor, el Blasco (ningú no en diu Eduardo i, encara menys, Eduard) reconstruïa tot al seu voltant una muralla feta de llibres seus: *Le parlate dell'alta Ogliastra*, és a dir, els parlars de la part centreoriental de l'illa (Càller, 1988); i, sobretot, *Ello, ellus: grammatica sarda* (Nuoro, 1994). Aquest me'l va dedicar, el tinc damunt la taula mentre escric. L'obro, rellegeixo la dedicatòria, '95, firma "Eduard", cordial.

L'erudita muralla del Blasco era, naturalment, defensiva —com totes les muralles, suposo. I ho havia de ser per força, que protegia un nen vulnerable perdut en un bosc ple d'aquells éssers fantàstics que, amb els anys, ara ja coneixíem: les bruixes que es mengen els nens quan s'engreixen; els ogres que es mengen els gats que corren massa lleugies en un sol pas; els llops que es mengen els estrangers que es perden en un bosc ple de meravelles.

El bosc encantat estava molt directament relacionat amb el procés de normativització de la llengua sarda, projecte en el qual confiaven i confien encara eminents professors i professionals

sards. Ell, en aquest ambient rival, va continuar protegint-se amb una distància feta de tenaç pre-sencialisme erudit: *La lingua nel tempo* (Càller, 1995), *Breve corso di linguistica italiana* (Càller, 1996), *Pro domo: grammatica essenziale della lingua sarda* (Càller, 1998). Es tracta d'una sèrie de treballs fonamentalment pensats per a la didàctica, quan encara de didàctica de la llengua sarda se'n parlava ben poc; per a la preparació dels professors, quan els professors no sabien que s'haurien de preparar; materials en definitiva pensats per a una difusió editorial que podia semblar més que probable i imminent ara que la política lingüística de la Regione Sardegna es deixava conduir per tendències que duen a la normalització del sard, si més no en àmbit administratiu i escolar.

Amb tot això, l'encàrrec acadèmic de Blasco havia canviat en benefici, al capdavant, de la sardística: el 1996, sense necessitat de canviar de pis ni de corredor —de manera que continuava operant lluny dels antics companys de catalanística— el seu encàrrec va passar a ser professor de Lingüística Sarda, dins del mateix sector científic i disciplinari on encara jo ara em trobo. Però tampoc això no ens va reunir, que acabava de néixer la Facultat de Llengües i Literatures Estrangeres on van dur-me a mi, mentre ell continuava, tenaç, a Lettere e Filosofia.

No vam coincidir mai més? I tant que sí: a l'aeroport de Roma, per exemple, el dia abans del referèndum del 9-N, que ens duia tots dos cap a Barcelona. I sobretot, als locals nocturns, on jo em passejava com una ànima en pena mentre ell acollia la joventut Erasmus arribada de nou a la ciutat, gràcies als quals l'Eduard es presentava com a referent institucional del popular projecte.

Com a vital, juvenil al lloc adequat i dinàmic, ningú no el superava. Com a nen vulnerable, tampoc. Van arribar altres llibres que l'allunyaven indefectiblement sempre més de mi: *Italiano e tedesco: un confronto linguistico* (Torí, 1999), *Italiano, sardo e lingue moderne a scuola* (Milà 2003), *Paleosardo. Le radici linguistiche della Sardegna neolitica* (Berlin, 2010)... Aquí és on va deixar parada la comunitat lingüística internacional: el seu projecte de constituir un equip d'experts que poguessin esbrinar els contactes culturals de la Sardenya prehistòrica amb la resta del continent sud-occidental, i la possible dependència de l'antiga llengua pròpia dels nuràgics —heroics pobladors de l'illa abans de les conquestes documentades— amb els portadors de llengües d'origen remot —com per exemple els parlars bascoïdes, naturalment—, va provocar una apassionada expectativa acadèmica que només va aturar-se, sobtadament, amb la mort del protagonista.

En aquestes illes on cal construir barreres contra l'espectacular món de les meravelles, Blasco va trobar allò que buscava de manera angoixada: el legítim orgull del primat, que sempre li haurà de ser reconegut; i la lenta dissolució de la seva memòria entre modismes, variants i creences locals. El seu nom s'ha fet Filologia, Filologia Sarda.

Però com aquella fosca, aquella ombra que t'arriba abans que no pas als altres.

Joan ARMANGUÉ
Universitat de Càller

HEINRICH BIHLER
(1918-2017)

Heinrich Bihler va néixer el 14 d'octubre de 1918 a Friburg (Freiburg im Breisgau) i va morir a l'edat bíblica de 98 anys el 17 de gener de 2017 en la seva ciutat natal. Com pocs altres filòlegs alemanys, va promoure els estudis de filologia catalana en els països de llengua alemanya.

Després dels seus anys d'aprenentatge a un institut de Friburg, Heinrich Bihler va superar a l'any 1940 a la Universitat de Heidelberg tant l'examen de «traductor certificat» (*Akademisch geprüfter Übersetzer*) per a les llengües francesa i castellana com el de «corresponsal a l'estranger per al francès» (*Auslandskorrespondent für Französisch*). Després va ser reclutat per l'exèrcit